

(252). Razlaga poudarkov v trpi ali kŕsti «per ragioni di metrica» je dvoumna: glej Breznika, III. izd., in Pleteršnika. A da me ne prišteješ med ljudi, ki po S. Krelju «snaio bulie opravliati kakor popravliati», moram takoj poudariti, da je Pastúškin pri celotni opremi tega zbornika pokazal veliko vestnost in natančnost, kakršno utegneš razbrati pri njem n. pr. v njegovih poročilih o dosedanjih snopičih Narodne enciklopedije. Knjiga bo s pridom služila našim srednješolcem, ako jo bodo smeli rabiti, pa tudi italijanskim, če jo bodo hoteli.

A. D e b e l j a k.

Svetislav Petrović, U pozorištu. Utisci i beleške. Predgovor Bogdana Popovića. Beograd 1928. Izdavačka knjižarnica Gece Kona.

Gledališka poročila in ocene, ki jih pišejo poklicni in nepoklicni recenzenti za trenutno informacijo občinstva, se zbirajo in izdajajo v knjigi le tedaj, če je vodil pisca pri tej kroniki še kak interes, višji in pomembnejši od vsakdanjega, ki mineva z dnevi ali ugaša z meseci. Svetislav Petrović, ki je izbral za citirano knjigo svoje gledališke impresije in beleške iz let 1920. do 1927., je brez dvoma kritik z nevsakdanjo gledališko kulturo in s solidnim kriterijem. V tej zbirki je dokončno objavil 38 ocen in načelnih člankov, vse o beograjski drami, izvzemši gostovanja Hudožestvenega teatra; na koncu so dodana kratka poročila, «beleške» o predstavah, ki se kritiku niso zdele dovolj pomembne, da bi jim posvetil izčrpnjšo pozornost. Predgovor Bogdana Popovića, še vedno največje avtoritete v srbski kritiki, je — kakor vse, kar poteče iz njegovega peresa — duhovita, elegantna in kultivirana beseda, laskava za avtorja knjige tudi tedaj, ko predgovornik omenja njegove slabosti.

Svetislav Petrović je pisal o dramatikih najraznovrstnejših smeri — Shakespeare, Ibsen, Maeterlinck, Benavente, Pirandello so tu sosedje; njegova analiza teh toli protislovnih okusov in teženj je vsekdar vešča in — kar je posebno dobra stran francoskega vpliva ter literarne šole Bogdana Popovića — do prozornosti jasna. Recenzent ima pri svojem delu metodo, ki je logična in tudi zadosti praktična: po kratki, zgoščeni karakteristiki pisca ali splošni sodbi o delu pove vsebino komada in ga nato — v večini primerov — razčleni v umetniške in dramsko-tehnične elemente. Pove, kaj mu ugaja in kaj ne; svoj okus skuša tu in tam utemeljiti, in če je sodba nepovoljna, ni nikdar nasilen in nadut v svojem kritičarskem «non possumus». Njegova večina pisanja je vprav vzorna.

Analiza in komentar Svetislava Petrovića sta predvsem literarna; poročilo o režiji in igri je po večini strnjeno v kratek končni odstavek. Iz slovenskih gledaliških krogov je često slišati očitek, da se dramski recenzenti preveč bavijo z literarno stranjo in zanemarjajo specifično teatrsko delo, predvsem režijo in igro. Če je to napaka, tedaj je Svetislav Petrović njen izrazit predstavitelj. Mislim pa, da je konservativnost, s katero kljubuje vihravim strujam, ki bi rade izločile z odra literarno dramatiko in jo nadomestile z našopirjenimi optičnimi efekti in z igralsko rutino, samo znak mirnega, uravnoteženega duha. Njemu je gledališče še vedno umetniško obračunavanje z življenjem, svetišče Modric, moralen činitelj in posredno tudi organ idejne problematike. Zato mu dramsko delo ni zgolj ogrodje za režiserjeve poizkuse in igralčevo udejstvovanje, marveč bistvo in jedro teatra, os, ki se okoli nje suče vse dejanje in nehanje pred kulisami in za njimi. Petrović ne piše gledaliških poročil za režiserje ali igralce, temveč za občinstvo. Dramatik s svojim delom je tu še vedno prva oseba, ki ji bodi kritik tolmač in posredovalec v plemenitem stiku z občinstvom.

Petrović imenuje svoje ocene «utisci». Ta beseda pa ni povsem točna, ker bi utegnili iskati v njem kritika, ki mu je poglavitno merilo osebna impresija. Petrović ni samo kritik impresionist; opazovanje in sprejemanje vtiskov mu je zgolj posredno sredstvo. Kritik — pravi B. Popović avtoritativno — mora imeti znanje in okus. Okus ni zadeva nastrojenja, marveč globoko izdelan kriterij, ki ga dobimo z napornim in dolгим proučevanjem in uživanjem umetnostnih produktov. Da ima Svetislav Petrović oba elementa, je čitatelju njegove knjige jasno že na prvih straneh.

Petrovićeve nazor o dramatik in dramaturgiji ne očitujejo nobenega novega pogleda na probleme, ki se mu tu vsiljujejo; njegovo literarno-teoretično in estetsko zrelišče je ekletično, dočim se mu simpatije ravna po osebni izbiri, ki skuša biti pravična i Shakespeareju v Pirandellu in správiti v mirni ubranosti vsa protislovja, premostiti vse prehode med «starim» in «novim» z organsko vero v umetniško samoraslost.

Če uvažujemo, da je pisec globoko zraščén s francosko kulturo, bomo razumeli, da ga najbolj zanima romanska dramatika, dasi ima simpatije tudi drugod. Vsekakor je knjiga Svetislava Petrovića častna za srbsko kritiko in lep donesek k studiju srbskega teatra. Izpustil bi lahko zgolj nekatere beleške, ki niso v ničemer značilne za avtorja ali za snov, o kateri poroča. B. B o r k o.

G L O S E

Knjižni program «Vodnikove družbe». — Na letošnjem občnem zboru «Vodnikove družbe» sta se dotaknila knjižnega programa družbe njen predsednik in njen knjižni referent. Poročilo knjižnega referenta je polemika z recenzentom «Ljubljanskega Zvona», njegovo govorjenje o «veliki večini čitajoče publike», o «širokem krogu naše čitajoče publike», o «širokih ljudsko-prosvetnih organizacijah», ki «nimajo nikjer visoko umetniških programov», itd. pa zveni kakor pritaženo opravičevanje, s prikrito mislijo, da za široke ljudske kroge ne gre pisati res umetniških knjig. Tu se mi zdi, da se je spustilo vodstvo družbe na opolzka tla in je zato nujno potrebno izpregovoriti nekoliko načelnih besed.

Mislim, da je knjižni referent zadosti jasno izrekel ta kriterij v stavkih kakor: «Ker je družba brez članov nemogoča, je naravno, da mora biti književni program prilagoden okusu širšega kroga čitajoče publike.» A kdo je ta širši krog naše publike? Za knjižnega referenta brez dvoma samo oni, ki ni štedil s priznanjem letošnjim knjigam. Ali pa ni to tisti del naše široke publike, ki mu je izpridilo okus čitanje raznih Tarzanov, Pitigrillijev in Dekober? Sam družbin predsednik je v otvoritvenem govoru poudaril, da «je velik del našega naroda ostal po vojni, ako izvzamemo dnevno časopisje (in vsi predobro vemo, kakšen je bil nivo dnevnega časopisja po vojni!), brez vsake duševne hrane in je jel v nedostajanju domače knjižne produkcije hlastno posegati po tujih, često manj vrednih proizvodih». In okus ter priznanje prav tega velikega dela naroda, ki po vojni sploh ni čital ali pa se kvečjemu mazal z literarnim kičem v podlistkih dnevnega časopisja, naj bi bil merodajen za višino, oziroma nižino družbinih publikacij? No, potem se nam obeta žalostna ljudska matica! Za vsemi temi nejasnimi skrbmi, da bi družba vendarle ostala «široka ljudska prosvetna organizacija», da se ne bi povzpela do «višje književne inštitucije», da bi ohranila «bolj poučno-zabavni namen», pa stoji komaj zavedno priznani in vse pričujoči kriterij: številka!